

اسناد و مدارک پزشکی

مقدمه

دنیای امروز را عصر اطلاعات و ارتباطات می نامند و امروزه قدرت برتر جهانی در دست تولیدکنندگان اطلاعات و سیستم های منسجم و مترکم اخذ، ثبت و گردش اطلاعات است، اصطلاح انفجار دانش نامی آشنا برای بشر قرن بیستم بوده و اعجاز کامپیوتر در خدمت علوم بهداشتی گامهای متردد بشریت را استوار نموده و راه ،،، پریچ و خم دانش را هموار می کند، سرعت پیشرفتهای علوم بهداشتی آنچنان رو به تزاید است که فاصله میان کشورهای مترقی و در حال توسعه را با شگفتی افزون می کند و در جهان اینچنین متحول کنونی هر اقدامی در جهت کاستن این خلاء روزافزون بخصوص در رده های کاربردی و عملکردهای علوم بهداشتی از جمله مدارک پزشکی حائز اهمیت فراوان است . مدارک پزشکی به عنوان محک ذیقیمتی از فعالیتهای گروه بهداشتی و پزشکی و شاخص فعالیت کادر بیمارستانی، والترین و بارزترین اهرم برنامه ریزی و تصمیم گیری های مدیریتی در رده های اقتصادی، بهداشتی، آموزشی و پژوهشی می باشد، از اینرو درک اهمیت والای آن به مثابه توسعه تفکر و بینش اطلاعاتی است .

تاریخچه مدارک پزشکی

آثار و سوابق بدست آمده نشان می دهد که تاریخچه مدارک پزشکی به موازات علم پزشکی پیش می آمده است . چون علم طبابت همیشه احتیاج به وجود رکورد (مدارک) جهت ثبت ،،، نام داشته و استفاده از مدارک پزشکی در رسیدن به کشفیات تازه ،،، علم پزشکی بسیار موثر بوده است . بقایای از مدارک پزشکی بر دیواره غارهای عصر حجر که برخی در اسپانیا می باشد به جا مانده که آنها به ۲۵۰۰۰ سال قبل از میلاد می رسد البته شکل مدارک پزشکی در ان زمان با چگونگی آن در این زمان کاملا متفاوت بوده است ولی جنبه مشترک آنها که ضبط اطلاعات طبی برای زمانهای بعد می باشد در هر دو یکی است . به مرور زمان مدارک پزشکی کاملتر گردیده و در مصر و یونان و روم پزشکان یادداشتهای طبی مهمی نوشتند اما چه مدارک پزشکی بر روی دیواره معابد یونان و بر روی صفحات گل رست در بابل و نینوا و چه در مصر بر روی کاغذ پاپیروس نوشته می شد همه همان منظوری را تامین می کردند که امروزه مدارک پزشکی تامین می نماید. در اینجا تاریخچه مدارک پزشکی را که به دوره های مختلف تقسیم شده است مطالعه می نمائیم . ،،، دوره مصر : اولین پزشک مصری که مبادرت به نگارش مدارک پزشکی نمود ایمهوتپ (IMHOTEP) می باشد که در عصر اهرام ثلاثه یعنی ۲۵۰۰ تا ۳۵۰۰ سال قبل از میلاد زیسته است . از عصر مصریان مدارک زیادی بر روی پاپیروس (طومار کاغذی) به دست آمده است که در آنها شرح بیماریها – طرز تشخیص – دستورات جراحی و معالجه و توصیه های مختلف پزشکی شده است . یکی از این پاپیروسها به طول ۲۳ متر و عرض ۳۰ سانتیمتر بین پاهای يك جسد مومیایی به دست آمده که در ان مدارک جالبی ثبت شده است . ،،، ،،، دوره یونان : در این دوره فعالیت اطبا قدیم یونان به چشم می خورد که در معابد به معالجه و مداوای بیماران می پرداختند از ۱۲۰۰ سال قبل از میلاد بقایایی بدست آمده که بر روی ستونهای معابد نام بیمار – خلاصه بیماری و اینکه

مداواشده و شفا یافته یا نه نوشته شده است. هیپوکرات (بقراط) که در ۲۶۰ قبل از میلاد به دنیا آمده از اطبا معروف این دوره بوده و پدر طب شناخته می شود. این پزشک بوجود آورنده سوگند نامه پزشکی است که به سوگند هیپوکرات (بقراط) موسوم است. و این سوگندی است که فارغ التحصیلات رشته های پزشکی آن را یاد می کنند در نوشته های هیپوکرات گاهی اوقات شرح کامل بیماری را می توان دید که با روشن بینی خاصی سیر بیماری را توجیه کرده است بقراط در نوشته هایش محرمانه بودن مدارک پزشکی را اهمیت زیاد و حفظ آنها را توصیه نموده است. او همچنین اولین طبیبی است که جادوگری و خرافات را کنار گذاشته و بر اساس اصول علمی طبابت نموده است.

تاریخچه مدارک پزشکی در ایران

تاریخ پزشکی و سرگذشت پزشکان پیشینه ای دیرین، به درازای آغاز آفرینش و احساس درد و درمان آدمیان دارد. شاید گزاف نباشد که انسان از دیرباز در هر گامی که از مرحله بدویت به سوی معرفت برداشته و با سختیهای زندگی به مبارزه پرداخته، برای بهزیستی و تندرستی و گریز از مرگ تلاش و کوششی بیشتر از دیگر ابعاد حیات خود بخرج داده است و این همه نیز جز با ثبت معاینات و معالجات بنیان نگرفته و تداوم نیافته است. چنانچه بخش بسیار بزرگی از میراث علمی و معنوی جوامع بشری همواره به این مهم اختصاص داشته و تمام اطبا بزرگ اسلامی و غیر آن نیز بر آن تاکید و وقوف داشته اند و میزان موفقیت آنان در نجات جان انسانها و گریز از مرگ و کامگیری بهتر از زندگی و ارزش و اعتبار کارنامه فرهنگ و تمدن پزشکی در کشورهای کهنسالی نظیر یونان، ایران، چین، هند و رم، بر این امر و جمله تحقیقاتی بستگی داشته که در این رشته از دانش بشری از خود به یادگار نهاده اند.

بر این پایه بود که پیامبر اسلام (ص) از همان آغاز اسلام بیماران را به درمان حتی نزد پزشکانی که هنوز به اسلام نگروده بودند سفارش میکردند چون در این رهگذر، بهره گیری از دانش و تخصص آنان منظور بود و طلب دانش و حکمتی که مومنان را بر آن میداشت که آن را چونان گمشده ای در هر کجا و نزد هر کس که باشد بیابند و بر آن دست یازند. در کشور ایران حدود ۱۱۰۰ سال قبل محمد زکریای رازی پزشک و شیمی دان بزرگ اسلامی کتابی شامل ۳۳ تاریخچه پزشکی از بیماران خود تهیه نمود که بنام ((امثله من قصص المرضى و حکایات لنا خلط نوادر)) نامیده میشود، این کتاب در سال ۱۳۴۳ در جشن یکهزار و یکصدمین سال تولد رازی توسط آقای دکتر محمود نجم آبادی بچاپ رسید. در باب عظمت علمی رازی همین بس که ابن جلجل اندلسی در کتاب بزرگ خود بنام ((طبقات الاطبا و الحمکا و فقطی در کتاب ارزنده خود بنام ((اخبار العلماء)) و پس از آنها ابن ابی اصیبعه در کتاب ذیقیمت خود بنام ((عیون الابنا فی طبقات الاطبا)) بسیار و کاملا در شان و مقام وی کما هو حق و ینبغی از عهده بر آمده اند و در تاریخ ثبت است. آنچه باعث تمایز این دانشمند از سایر بزرگان علم است حق است که ایشان بر گردن علما دارند. به جهت آموزش و آن نیست مگر مدارک پزشکی وی که بگونه ای علمی تدوین شده است شایان ذکر است. در این باره رساله ایشان در شرح بیماری سرخک و آبله زیانزد است که همگان بر آن واقفند که بگونه ای کاملا مدون بر اساس قوانین علمی مدارک پزشکی و طبقه بندی علائم و نشانگان بصورت چهره فصل تهیه شده است که فصل اول در باب سبب بروز بیماری، فصل دوم در باب اشخاص مستعد بیماری، فصل سوم در باب علامتهای بیماری، فصل چهارم در باب دستورات، فصل پنجم در جهت پیشگیری فصل هشتم

در باب اغذیه مورد لزوم ، فصل نهم در جهت سایر مواد غذایی و فصل دهم نیز بر همین منوال ، فصل یازدهم در باب موادی که آثار آبله را میزدایند، فصل دوازدهم در باب دستوراتی برای مزاج بیمار، فصل سیزدهم در بیان آبله های بی خطر و بالاخره فصل چهاردهم در باب دستورات غذایی بیمار دلالت دارد. پس از رازی ، علی بن عباس مجوزی اهوازی ، حکایات چندی در این رابطه بیادگار گذاشته است ، بعد از او ابن سینا تالیفاتی در این خصوص داشته و پس از ابن سینا ، سیداسمعیل اسعد گرگانی مولف کتاب ذخیره ،،،خوارزمشاهی نیز نوشتجاتی در این مورد به یادگار گذاشته اند. ابن سینا را به جهت ثبت گزارشات بیماری بخصوص در انواع نادر و حالات جالب توجه و هم اینکه عنوان پزشک سیار را ((به جهت مسافرت های فراوان)) داشته ، می شناسیم و شاید اغراق نباشد که بیشترین شهرت ابن سینا و وجه تمایزی که وی با طب بونان و روم به عنوان قطبهای پزشکی زمان داشته به همین علت میبایدش، همچنین رواج کلمه بیمارستان ((به فتح راه وسکون سین)) که کلمه ای فارسی است و مرکب از دو بخش بیمار به معنای دردمند و پسوند ستان به معنی جایگاه یا خانه و مجموعا به معنی دارالمرضی ((بیمار خانه)) است پس از وی مرسوم گشت ، چنانچه تا قبل از او جوهری در ((صحاح)) آورده که به شکل مارستان بکار میرفته ، و یکی از علل آن جهت همین ثبت گزارشات و رواج آن در میان اهل علم طب بوده است. همچنین اشاره به ثبت گزارشات و تنظیم مدارک پزشکی در جندی شاپور، در خوزستان لازم است ، که به تربیت پزشکان بزرگی نظیر حارث بن کلد ، عبدالملک بن ابجر کنعانی و غیرو در آن همت گمارده شده از دیگر پزشکان بزرگ جندی شاپور که به ثبت مدارک پزشکی همت گمارده و اساس تعالیم ایشان بر آنها مبتنی بوده و هنوز استاد ارزشمند مداوای بیماران توسط نامبردگان از یادگاران تاریخ میباشد. میتوان به جرجیس بن بختیشوع رئیس پزشکان بیمارستان ، بختیشوع بن جرجیس فرزند وی ، ابراهیم شاگرد جرجیس ، سرجیس رئیس بیمارستان ، عیس بن شهلانا (شهلانا) جبرئیل بن بختیشوع ، بختیشوع بن جبرئیل ، شاپور بن سهل ، ماسویه ، دهنشک و میخائیل برادرزاده وی اشاره نمود که همگی به نوعی از علما طب و طلایه داران عصر بزرگ ثبت و تنظیم اسناد بیماران و یا مدارک پزشکی بشمار میروند. روند تاریخی پیشرفت مدارک پزشکی با سردمداری امیر کبیر در نظام حکومتی)) تحول بیشتری یافت ، چنانچه در یکصد و بیست سال قبل طی مقالاتی در روزنامه ((وقایع الاتفاقیه)) که به همت مرحوم امیر کبیر منتشر می شد شرح حال بیماران درمان شده توسط اطبا ایرانی بچاپ رسیده که همگی نشانگر قدمت و تاریخچه مدارک پزشکی در ایران میباشد. اطبا خارجی مقیم ایران نظیر دکتر شیملر هلندی و دکتر نولوزان فرانسوی نیز در آن زمان اطلاعاتی از بیماران یادداشت مینمودند. این همه نمایانگر غنای تاریخی و نقش مدارک پزشکی از دیرباز در ایران بوده است که تا عصر حاضر ادامه میابد. بعد از ایجاد رشتههای آموزش عالی در ایران خصوصا رشته پزشکی و پیراپزشکی بیمارستانهای ابن سینا ، وزیری و رازی از ابتدای تاسیس دانشکده پزشکی در تهران جهت ثبت شرح حال بیماران و همچنین آموزش دانشجویان پزشکی شروع به تهیه مدارک پزشکی نمودند بیمارستان امام خمینی نیز در ابتدای تاسیس ، واحد مدارک پزشکی را جهت استفاده پزشکان و دانشجویان مجهز و آماده نمود که بصورت خیلی ابتدائی و بصورتیکه بعضی از پزشکان که از خارج به ایران می آمدند و یا برای گذراندن دوره هائی بخارج می رفتند نمونه ای از بعضی اوراق و یا پرونده مدارک پزشکی را باخود به ایران میاورند و بیمارستانها برای واحد مدارک پزشکی خود از این اوراق کتبی تهیه کرده و یا بعضا نسبت به چاپ آنها اقدام می نمودند، تا اینکه پس از گذشت چندین سال مدارک پزشکی بیمارستان امام خمینی تکمیل گردید. در سال ۱۳۳۱ با تاسیس بیمارستان نمازی در شیراز مدارک پزشکی شاهد تحول دیگری بود و اطلاعات مربوط به بیماران بصورت کاملتر

و متشکلتتر و هم آهنگتر تهیه و جمع آوری میشود، از ابتدای شروع کار در بیمارستان از اوراق و پرونده های مدارک پزشکی از خارج آورده شده بود استفاده میگردید. سپس بیمارستان فیروزگر بهمت اداره کل خدمات درمانی وزارت بهداشتی با سازمانی نوین پایه گذاری شد و از ابتدای تاسیس این بیمارستان نیز مدارک پزشکی بیماران ضبط و نگهداری گردید. رفته رفته عده دیگری از پزشکان و مسئولین بیمارستانهای خصوصی در تهران به اهمیت مدارک پزشکی پی برده و شروع به نگهداری پرونده بیماران نمودند. البته همه این بیمارستانها از اوراق اولیه و غیراستاندارد استفاده می کرده و هر بیمارستان به سلیقه خود اوراقی را تهیه و تکثیر نموده مورد استفاده قرار می داد. این روند رو بر شد که هراز چندگاهی با شتابی تازه تر، شدت میگرفت لزوم وجود مدارک پزشکی مبتنی بر اصول علمی و منطقی و دقیق را بیشتر نمایان کرد. همچنانکه در سطح جهان نیز این فرایند همگام با نهضت استاندارد یزاسیون بین المللی پیش میرفت، در کشور ما نیز لزوم برقراری روابط علمی، تربیت متخصصین دست اندرکاران علم مدارک پزشکی و رشد گروههای علاقمند در علوم پزشکی و پیراپزشکی شدت یافت و زمینه ساز ایجاد دوره ها و گروههای علمی و آموزشی شد.

”

در باره مدارک پزشکی

عصر امروز عصر اطلاعات است و توسعه روز افزون جهانی در زمینه های مختلف متضمن استفاده از اطلاعات و دستیابی به آنها است و این امر مستلزم وجود منابع اطلاعاتی و بانکهای اطلاعات قوی و قابل اطمینان می باشد. علوم پزشکی و بهداشتی نیز همانند بسیاری از علوم جهانی مدام در حال تغییر، دگرگونی و پیشرفت است و این پیشرفت مادیون دستیابی به اطلاعات غنی و قابل استفاده گذشته است و مدارک پزشکی به عنوان یکی از مهمترین منابع تامین کننده اطلاعات در نظام بهداشتی – درمانی است که در زنجیره اطلاعاتی جایگاه انکار ناپذیر و بسیار ارزشمندی را به خود اختصاص داده است. با توجه به اینکه امروزه اطلاعات پزشکی و بهداشتی بزرگترین سرمایه مراکز پزشکی به شمار می روند و بدون بهره مندی از آن مدیران قادر به تصمیم گیری دقیق و به هنگام نمی باشند. از اینرو با اتخاذ روشهای صحیح و اصولی در جهت جمع آوری مناسب، ثبت دقیق و همچنین تجزیه و تحلیل اطلاعات میتوان ابرازی مطمئن و ارزشمند برای مدیران، محققین، پزشکان و سایر ارائه دهندگان خدمات بهداشتی و درمانی و مسئولین سازمانها طراحی و تنظیم نمود. مدارک پزشکی و اطلاعات ثبت شده در آن، منبع اطلاعاتی غنی در مراکز بهداشتی و درمانی است و به عنوان هسته تصمیم گیری در سیستمهای MIS و HIS (مدیریت اطلاعات و سیستم اطلاعاتی بیمارستان) محسوب می شود. ثبت سیستماتیک، کامل و منظم اطلاعات در پرونده های بهداشتی و درمانی، در ارتقاء سطح آموزش، پژوهش و درمان، حذف رویه های تکراری و غیرضرور، بهینه سازی کلیه فعالیتهای بیمارستانی و مدیریتی، استخراج صحیح اطلاعات و متعاقب آن برنامه ریزیهای مناسب و اصولی، همگونی در جمع آوری و بازیابی بهینه اطلاعات و نهایتاً ارتقاء سطح بهداشت جامعه نقش غیرقابل انکاری را ایفا می نماید. مسلماً در این مقوله با طراحی فرمهای استاندارد و لحاظ نمودن شرایط مستندسازی فرمها و ساماندهی نحوه ثبت اطلاعات در پرونده های پزشکی و بهینه نمودن قسمتهای مختلف بخش مدارک پزشکی و سیستمهای حاکم بر آن تمام مقاصد فوق برآورده خواهد شد. و از آنجایی که مدارک پزشکی و اطلاعات موجود در آن اهمی بسیار

مبهم بوده و بطور صحیح ،،، تکمیل نشده باشد، فاقد استفاده خواهد بود. زیرا کیفیت مدارک پزشکی یکی از موارد مهم از دیدگاه مدیریتی است.

بطور کلی مدارک پزشکی در مراکز بهداشتی و درمانی برای گروههای زیر کاربرد دارد.

»»

،،، واحد مدیریت ،،، مدیریت مراقبت از بیمار

- سندسازی در رابطه با بیماری بیمار و درمان وی در طی دوره درمانی

- ایجاد ارتباط مناسب و صحیح بین گروههای ارائه دهنده خدمات پزشکی و درمانی واسطه

،،، پرونده های پزشکی ،،، مدیریت اجرایی

- محاسبات مالی

- برنامه ریزی و شناسایی داده های ضروری جهت انتخاب روش اجرایی و بهبود خدمات مؤسسه

،،، مراجع قانونی

از نظر قانونی، مدارک پزشکی ارزش زیادی به منظور دفاع از پزشک و بیمارستان و بیمار دارد. از جمله مشکلاتی که امروزه دامنگیر پزشکان می گردد، سوء درمان ناشی از سهل انگاری و غفلت است که در دهه اخیر به وفور دیده شده است. در این صورت چنانچه بیمار به دلایل مختلف از مراجع قانونی دادخواهی نماید، خواه شاکی خصوصی داشته باشد و یا از بیمارستان شکایت کند، داده های ثبت شده در پرونده پزشکی بیمار و گزارشات پزشک معالج برای تصمیم، فوق العاده مؤثر است.

کادر آموزشی، درمانی و پژوهشی ،،، آموزش

پرونده های پزشکی به عنوان منابع روزآمد اطلاعات در آموزش پزشکان و پیراپزشکان و هر آنکس که به نوعی در فعالیتهای درمانی دخیل است مورد استفاده قرار می گیرد.

پژوهش

پیشرفت‌های پزشکی امروزی در حقیقت مرهون ثبت نتایج تحقیقات پزشکان در گذشته می باشد. هر مدرکی که مطابق اصول علمی، بگونه ای قابل قبول و با دقت و صحت ثبت گردد. منبعی با ارزش برای مطالعه و تحقیق محسوب می شود. پزشکان سهم بسزایی در فراهم آوردن اطلاعات مورد نظر برای تحقیقات دارند، به شرطی که ثبت دقیق و کامل کلیه داده های مربوط به بیماری در پرونده های پزشکی توسط آنان رعایت شده باشد.

اهمیت بخش پذیرش :

اهمیت رضایت بیمار از خدمات دریافتی یکی از ارکان سیستم های ارتقای کیفیت می باشد یکی از خدمات ارائه شده به بیمار پذیرش و جنبه های مختلف آن می باشد. چنانچه رضایت بیمار از نحوه پذیرش مورد توجه قرار گیرد دیگر فرآیندهای ارائه خدمت در حین بستری را نیز تحت تاثیر خود قرار می دهد. رضایت از پذیرش بیمار جنبه های مختلفی شامل نحوه برخورد پرسنل با بیمار، میزان زمان انتظار برای بستری، برخورد پزشک و پرسنل درمانی بیمار، بحث مالی پذیرش و بستری شدن بدون مشکل در بخش می باشد. ,, به لحاظ اهمیت بسیار زیاد، پذیرش بیمارستان، "قلب بیمارستان" نامیده می شود.

اهداف اصلی پذیرش :

پذیرش صحیح بیماران با توجه به يك برنامه مدون باهماهنگی بین بخش ها و اتاق عمل و در نتیجه اشغال تخت های ,, بیمارستانی در حد مطلوب ,,

افزایش رضایت بیماران باعملکرد دقیق، صحیح و موثر در واحد پذیرش

رعایت حقوق بیماران و احترام به شخصیت و منزلت آنها در راستای افزایش رضایت مندی آنان